

putevima da bi bila obradjena u grofoviji Jork, jer na mjestu njene proizvodnje nema kapitala za manufakturu. U Engleskoj postoji više malih tvorničkih gradova, čiji stanovnici nemaju dovoljno kapitala za transport svojih industrijskih proizvoda na udaljena tržišta na kojima ih potrošaci traže. Trgovci su ovdje samo agenti bogatijih trgovaca koji stoluju u nekim velikim trgovačkim gradovima."

"Dakle pošto je u samoj prirodi stvari da je akumulacija kapitala nužni preteča podjele rada, rad se može dijeliti na daljnje podvrste samo u odnosu u kojem su se kapitali postepeno nagomilali. Ukoliko se rad više raspada u podvrste, povećava se kvantitet sirovina koje može preraditi isti broj osoba; time što zadatak svakog radnika postaje sve jednostavniji pronalazi se mnoštvo strojeva da bi se ti zadaci skratili i olakšali. Ukoliko se, dakle, podjela rada više proširuje, nužno je, da bi isti broj radnika bio stalno zaposlen, da se unaprijed nagomila zaliha sredstava za život, zaliha sirovina, orudja i alata, koja je mnogo veća nego što je to ranije bilo potrebno u uvjetima slabije razvijenosti. Broj radnika se povećava u svakoj grani u isto vrijeme kad u njoj raste podjela rada, ili im, naprotiv, povećanje njihova broja omogućuje da se na taj način klasificiraju i podjele." (Smit, t. II, 193, 194.)

"Kao što rad ne može izdržati taj veliki porast proizvodnih snaga bez prathodne akumulacije kapitala, tako i akumulacija kapitala, prirodno, prouzrokuje taj porast. Naime kapitalist želi da svojim kapitalom proizvede što više proizvoda, teži, dakle, da među svojim radnicima uvede najprikladniju podjelu rada, da ih, ako je to moguće, snabdije najboljim strojevima. Da bi uspio u oba slučaja, njegova sredstva moraju biti srazmjerna proširenju njegova kapitala i broju ljudi koje taj kapital može zaposliti. Dakle, pomoću porasta kapitala ne uvećavaju se u jednoj zemlji samo kvantitet rada koji on pokreće, nego usljed toga porasta isti kvantitet rada daje mnogo veći kvantitet proizvoda." (Smit, 1. c., str. 194, 195.)

Dakle hiperprodukcija.

"Obuhvatnije kombinacije proizvodnih snaga... u industriji i trgovini pomoću ujedinjenja mnogobrojnih i mnogovrsnijih ljudskih i prirodnih snaga za pothvate u većem razmjeru. Ovdje-ondje... već uža međusobna veza glavnih grana proizvodnje. Tako će vlasnici velikih tvornica pokušati da istovremeno steknu veliki zemljišni posjed, da makar jedan dio sirovina koje su potrebne njihovoj industriji ne moraju nabavljati iz treće ruke; ili će sa svojim indusstrijskim pothvatima povezati trgovinu,